

ARAŞTIRMA

ANNELERİN GÜNLÜK YAŞAM YÜKÜ EMZİRMEYE ENGEL Mİ ?

Başak DEMİRTAŞ*

Banu ERGÖÇMEN**

Lale TAŞKIN***

Alınış Tarihi: 14. 07. 2011

Kabul Tarihi: 16. 06. 2012

ÖZET

Amaç: Annelerin günlük yaşam yükünün emzirme davranışı üzerindeki etkisini anlamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada, 2005 yılında yapılan ve içerik analizi ile değerlendirilen nitel bir çalışmanın bulgularından yararlanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, çocuk bakımına ve ev işlerine yönelik beklentiler ile özel yaşamın ve çalışma yaşamının birlikte yürütülme çabasının annelerin emzirme davranışını etkilediği belirlenmiştir.

Sonuç: Gebelik ve taburculuk sırasındaki eğitimlere eşlerin katılımı, eğitimlerde emzirmeye devam etmenin güçlüklerini içeren pozitif ve gerçekçi bilgilerin verilmesi, ev-içi faaliyetlerin planlaması ve eşlerin sorumluluk paylaşımı gibi konulara yer verilmesi önerilmektedir. Hemşirenin, bütüncül bakım verebilmesi için, annelerin günlük yaşam yükünün emzirme davranışındaki rolünü anlaması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme; günlük yaşam yükü; hemşirelik.

ABSTRACT

Is Domestic Duties Barrier to Breastfeeding?

Objective: This study aims to understand the effect of domestic duties on breastfeeding.

Method: The findings of the qualitative research on breastfeeding conducted in 2005 were presented.

Results: In this study, it was identified that the challenge for women to fulfill the working life along with the responsibilities of private life in which there are expectations for childcare and domestic duties, affect their breastfeeding behavior negatively.

Conclusion: On the basis of these findings to assure husbands attend the teaching sessions during antenatal period and postpartum discharge was recommended. Moreover, for the teaching sessions, to give positive and realistic information, and information on planning domestic duties, and sharing responsibility with husband are among the recommended topics. In order to give nursing care with a holistic approach it is necessary for nurses to comprehend the effect of domestic duties on breastfeeding.

Key Words: Breastfeeding; domestic duties; nursing.

GİRİŞ VE AMAÇ

Anne sütü, yenidoğanın gelişimini tam olarak destekleyecek özelliklere sahip bir besin maddesi olarak hem besin değeri bakımından hem de enfeksiyonlara karşı içerdiği koruyucu maddeler açısından tüm yapay besinlerden üstündür (Taşkın 2009).

Annenin emzirmeye başlamasını ve emzirmeyi devam ettirmesini etkileyen faktörler arasında annenin yaşı, eğitimi, sosyo-ekonomik konumu, çalışma durumu, kırsal ya da kentsel bir yerleşim biriminde yaşıyor olması, sigara kullanımı, daha önce emzirme deneyiminin olup olmaması, doğum sırasında ve sonrasında herhangi bir komplikasyon gelişme durumu, ek

besin desteği, doğum sonrasında annenin bebekle aynı odada bulunması, erken taburculuk ve annenin taburcu olduktan sonra evde kendi bakımı ve bebeğinin bakımı konusunda yardım alacağı destek kaynaklarının olup olmaması gibi farklı durumlar yer almaktadır (Chezem, Friesen and Boettcher 2003; Taşkın 2009).

Tüm bu faktörlerin yanı sıra kadının günlük yaşam faaliyetleri ile emzirmeye devam etmesi arasında da bir ilişki söz konusudur. Kadının ve erkeğin toplumdaki görevlerinin, sorumluluklarının, haklarının ve kişisel özelliklerinin toplumsal cinsiyete göre şekillendiği göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde halen varlığını sürdüren geleneksel rol ayrımcı iş bölümü, ev işini ve çocuk bakımını

*Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü (Öğr. Gör. Dr.) demirtas@health.ankara.edu.tr

**Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (Doç. Dr.)

***Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD (Prof. Dr.)

kadının omuzlarına yüklemektedir. Kadının daha çok ev içi faaliyetlerde yer alarak kamusal alanda yeterince yer alamadığı bir yapı mevcuttur.

Kadının biyolojik sorumluluğu olan emzirme, kadında duygusal ve fiziksel değişimlere yol açmanın yanı sıra kadının günlük yaşam yükü içindeki yeri açısından da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, anneleri emzirmeyi sürdürmeye teşvik eden sağlık personelinin, emzirmenin, annenin günlük yaşam yükü içinde nasıl bir yere sahip olduğunun bilincinde olması önemlidir.

Doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde kadının bakım gereksinimlerinin değerlendirilmesi, problemlerine çözüm bulunması ve emzirmenin desteklenmesi hemşirelerin temel sorumluluklarındandır (Taşkın 2009). MacKinnon, McIntyre ve Quance (2005), annelerin hemşirelerden sorularına cevap vermelerini, emzirmeleri konusunda güven ve cesaret vermelerini, endişelerini paylaşmalarını belediklerini belirlemişlerdir. Annelerin yaşadıkları güçlüklerin ve emzirme davranışının önündeki engellerin anlaşılması, hem hizmetin kalitesinin artırılmasına katkıda bulunacak hem de emzirmenin önerilen süre için devam ettirilmesi anlamında emzirme başarısını sağlayacaktır.

Emzirmenin desteklenmesi sürecinde, rutin bakım gereksinimlerinin karşılanmasının yanı sıra, hemşirelerin annelerin bireysel olarak ne tür güçlüklerle baş etmek durumunda olduğunu anlamaları büyük önem kazanmaktadır. Ransjo, Chintu, Ng'andu, Eriksson, Susu ve Christensson (1998)'in çalışmasında, annelerin yaşadıkları sağlık sorunlarına ilişkin kendi algılarının sağlık personeli tarafından gözlemlenen sağlık sorunlarından önemli derecede farklı ve daha fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Ruchala (2000), annelerin ve hemşirelerin doğum sonrası gereksinimlere yönelik önceliklerinin aynı olmadığını saptamıştır.

Hemşirenin, bireysel öncelikler doğrultusunda bütüncül bir bakım verebilmesi için, annelerin emzirme davranışını engelleyen durumların farkında olması ve anlaması gerekmektedir. Bu çalışma ile annelerin günlük yaşam yükünün emzirme davranışı üzerinde nasıl rol oynadığını anlamak ve buradan hareket ile emzirme başarısını artırma ve emzirmeyi destekleme stratejisi geliştirme sürecinde rehber

olabilecek kanıta dayalı bulgular sunmak amaçlanmıştır. Çalışmada, annelerin emzirme davranışlarını anlamaya yönelik olarak 2005 yılında derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Yeri: Bu makalenin bulgularından yararlandığı nitel çalışma Ankara'da Mamak bölgesinde bir Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması (AÇS/AP) Eğitim Merkezinde yapılmıştır.

Mamak bölgesi, başta İç Anadolu Bölgesi olmak üzere ülkenin farklı bölgelerinden göç eden ailelerden oluşmaktadır. Bölgenin sosyal profili, emzirmeyi etkileyebileceği düşünülen sosyal ve kültürel davranışların çeşitliliğini yansıtması açısından önemlidir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: 0-6 yaş grubu çocuk ve 15-49 yaş grubu kadınların izlendiği Merkezde, annenin eğitimi, doğum şekli, adres ve telefon numaraları ile bebeğin yaşı ve doğum ağırlığı gibi bilgiler kayıt edilmiştir. Komplikszyonsuz gebelik ve doğum öyküsü olan, 4-24 aylık bebeği olan, normal vajinal doğum yapmış, gebelik dönemini araştırma yapılan bölgede geçirmiş, sağlıklı, miyadında (38-42 hafta) doğum yapmış, bebekleri normal doğum ağırlığında (2500gr-4500 gr) olan anneler araştırma kapsamına alınmıştır.

Amaca uygun örneklem yöntemi ile belirlenen ve 4-24 aylık bebeği olan 24 anne ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Annelerin emzirme deneyimlerini daha iyi anlayabilmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Veriler derinlemesine görüşme yolu ile toplanmış ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak görüşme rehberi kullanılmıştır. Bu rehber araştırmacılar tarafından, konuya ilişkin çeşitli kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu rehberde, görülecek konular, "temel bilgi", "gebelikler hakkında bilgi", "doğumdan sonra bebeğin ilk beslenmesi", "halen emzirme durumu", "emzirmenin anne için anlamı", "emzirme problemleri", "ek gıdaya başlama", "bebeği süttten kesme uygulamaları", "emzirmenin annenin günlük yaşamına getirdiği değişiklikler", "annenin, emzirmenin yararları konusundaki düşünceleri" ve "emzirme ile ilgili bilgi kaynakları" konu başlıkları altında ele alınmıştır.

Görüşmeler 2005 yılının Nisan ve Mayıs aylarında, randevu ile belirlenen tarih ve saatte,

kadınlar evlerinde ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir. Günde en fazla bir görüşme olacak şekilde, her bir anne ile 45-60 dakika süren görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin ses kayıt cihazına kaydedilmesi için görüşmeye katılanlardan sözel izin alınmış ve görüşmeler daha sonra çözümlerinin yapılabilmesi için kaydedilmiştir.

Etik Uygunluk: Sağlık Bakanlığı AÇS/AP Genel Müdürlüğünden araştırma için yazılı izin alınmıştır. Annelere, görüşmenin amacı hakkında bilgi verilmiş ve araştırma için sözel izin alınmıştır. Görüşme talep edilen tüm anneler araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Bütün anneler görüşmelerin kayda alınmasını kabul etmiştir. Ses kaydının yanı sıra gerektiğinde araştırmacı tarafından not tutulmuştur. Anneler ile birer kez görüşme yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, annelerin emzirme davranışlarını anlamaya yönelik olarak 2005 yılında derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen bulgulardan yararlanılmış ve annelerin günlük yaşam yükünün emzirme davranışı üzerindeki etkisi ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Çalışmanın bulguları, çocuk bakımına ve ev işlerine yönelik beklentiler ile özel yaşamın ve çalışma yaşamının birlikte yürütülme çabasının annelerin emzirme davranışı üzerine etkisi bağlamında sunulmuştur.

Toplumumuzda evle ilgili faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde temel sorumluluğun kadına ait olduğu düşüncesi yaygındır. Koray (1993) yaptığı çalışmada, geleneksel değerlere göre kadının ev kadını ve anne olarak toplumda yerinin ve saygınlığının olduğunu, ev dışında bir işte çalışsa bile evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesindeki temel sorumluluğun azalmadığını belirtmektedir. Emziren bir anne dikkate alındığında ise, çalışmayan kadınlar emzirme ve evin bakımı gibi iki sorumluluğu birden üstlenmektedirler. Ev dışında çalışan kadınlarda ise durum daha farklı bir boyuta ulaşmakta ve emzirme ile ev işine ilave olarak kadının dışarıda yaptığı iş de yüklenmektedir.

Çalışmamızın bulguları, çocuk bakımı ile ev işleri gibi toplumsal cinsiyet rollerine yönelik beklentilerin kadının yükümlülükleri olarak görüldüğünü ve bu bakışı kadının kendisinin de benimsediğini ortaya koymaktadır. Bir anne eşinin çalışması nedeniyle çocuklarının bakımında daha fazla sorumluluk aldığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Mecburen ikisi de benim başımda yani. Yani ikisi de bana yükleniyorlar. Eşimin hala daha sözüdür yani, çocuklara iyi bak, dört dörtlük bak....sadece onlara iyi bak, bebeği emzir... Benim düşüncem de öyle, çocuklarıma daha iyi bakmaya çalışıyorum yani.” (24 yaşında, ilkokul mezunu, 18 aylık kız bebek)

Görüşme yapılan annelerin çoğunluğu ev dışında gelir getiren bir işte çalışmamaktadır ve eşlerinin çalışması nedeniyle çocuklarının bakımında daha fazla sorumluluk aldıklarını belirtmektedirler. Bir anne iş yükünün fazlalığından yakındığını şu şekilde ifade etmiştir:

“...Çocuğum çok huysuzdu ilk zamanlar, gazı oluyodu. Bişeyle doğru düzgün ilgilenemiyodum. Çocuğumla ilgilenmekten zaten hiçbirşey yapamıyodum. Yemek yapılıcak, evler o zaman hiç toplu olmuyodu. Halâ da öyle ya...Hiçbişey yapamıyodum yani. Kucağımda sürekli o...” (25 yaşında, lise mezunu, 5 aylık erkek bebek).

Doğum sonrası dönemde eş desteğinin, annelerin iş yükünü hafifleterek emzirme başarısını artırdığı bilinmektedir. Ülkemizde uygulanmamakla beraber, babalık izninin annelerin emzirmeye devam etme oranlarını artırdığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Flacking, Dykes ve Ewald (2010), doğumdan sonraki bir yıl süresince babaları babalık izni alan bebeklerin, babaları babalık izni almayan bebeklere göre altı ayda halen emzirilme oranlarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Eş desteğinin annelerin emzirme kararında ve emzirme başarısında güçlü bir etkisi olması nedeniyle, yapılan çalışmalar doğum öncesi emzirme hazırlığına babaların katılması gerektiğini vurgulamaktadır (Freed and Fraley 1993; Kessler, Gielen, Wiener-West and Paige 1995; Turan, Nalbant, Bulut ve Sahip 2001; Johnston and Esposito 2007). Eşlerin emzirme başarısındaki önemli rollerini anlama ve kabul etmelerini amaçlayan bir çalışmada, eşler emzirme eğitim sınıflarına katılmışlardır. Eşleri bu programa katılan annelerin ortalama sekiz ay emzirdiği, %69'unun altı ayda halen emzirildiği saptanmıştır (Cohen, Lange and Slusser 2002).

Annelerin bebeğin emzirilmesi sorumluluğunun yanında, evle ilgili sorumluluklarını yerine getirirken eşlerinden destek beklememeleri ilgi çekicidir. Eşinden destek görmediğini belirten bir anne, eşinin çok çalıştığını ve ona hak verdiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Destek görmedim. Hiç kimseden görmedim. Eşimden de görmedim. Eşim böyle şeylerle fazla ilgilenmiyor. Zaten sürekli çalışıyor. Beklemiyordum, çünkü onların da fırsatı olmuyor, gerçekten olmuyor. Şimdi onlara da hak vermek lazım, geç bi saate kadar çalışıyorlar. Yine biraz ilgileniyorlar ama, destek verecek kadar ilgilenmiyorlar, yorgun oluyorlar. Onun için ondan hiç destek görmedim, sadece komşularımın şeyiyle işte.” (25 yaşında, ilkokul mezunu, 19 aylık kız bebek).

Çalışmamızda yer alan annelerin ifadelerine bakıldığında kadının halen geleneksel yapı içinde toplumsal cinsiyet rollerini kabullenmişliği görülmektedir. Türkiye’de erkeklerin, aile sağlığı, kadın ve çocuk sağlığı konularında dolaylı dolaysız etkileri çok büyüktür, buna rağmen erkekler kendilerini bu konuların çok dışında görmektedirler. Taylor ve Johnson (2010), kadınların doğumdan sonra kendilerinden beklentilerinin yüksek olduğunu, ev işleri de dahil olmak üzere bebek ve diğer aile üyelerinin bakımı konuları ile başetmeleri gerektiğine yönelik baskı hissettiklerini belirlemişlerdir. Annelerin eşleri ile birlikte katıldığı doğum öncesi eğitimlerde geliştirilen senaryolar doğrultusunda doğumdan sonra sorumlulukları paylaşma konusunda uzlaşmaya cesaretlendirilmeleri gerekir. Bu eğitimlerde yorgunlukla baş etme stratejilerine yer verilmesi önemlidir.

Komşuluk ilişkilerinin kültürümüzde önemli bir yere sahip olduğu annelerin ifadelerinde de dikkat çekmektedir. Örneğin 25 yaşında, ilkokul mezunu, 19 aylık kız bebek sahibi anne, kocasından daha fazla komşularının desteğini gördüğünü *“... ondan hiç destek görmedim, sadece komşularımın şeyiyle işte...”* şeklinde söylemektedir.

Sosyal çevrenin ve komşuluk ilişkilerinin bu denli etkili olduğu kültürümüzde, komşu ya da aile üyelerinden birinin de emzirme ile ilgili eğitimlere anne ile birlikte katılmasının, önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Bai, Middlestadt, Peng ve Fly (2010), emzirme niyeti ve emzirme başarısı arasında pozitif bir ilişki bulmuşlar, bu sonuç doğrultusunda annelerin ve sosyal çevresinin tutumlarını olumlu yönde etkileyen müdahale programlarının emzirme isteğini, kararlılığını ve bunun bir sonucu olarak da altı ay sadece anne sütü ile besleme davranışını artıracaklarını belirtmişlerdir.

Kadınların günlük yaşamlarının ev içi ile sınırlı olması ve diğer aile üyelerinin kadından beklentilerinin ev işlerinin aksamaması yönünde

olması nedeniyle kadınlar daha çok ev içi ile ilgili günlük yaşam yükünden söz etmektedirler. Bir anne, ev işlerinin aksadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“...evin işiyle ilgilenemiyom. Onlan ilgilenmekten evin işine bakamıyom. Öyle bi şey yani.” (42 yaşında, ilkokul mezunu, 9 aylık erkek bebek).

Çalışmamızın bulgularına göre, ev işleri ile ilgi yükümlülüklerin emzirmeye devam etmenin önündeki önemli bir problem olduğu görülmekle birlikte, eğitim düzeyi yüksek olan annelerde buna sosyal izolasyon duygusunun da eklenmesi ile emzirmeye devam etme konusunda bir tehdit olabileceği belirlenmiştir. Benzer şekilde, Cronin (2003), sosyal yaşamda aktif olan annelerin gereksinimleri, algılamaları ve deneyimlerini belirlemek için yaptığı bir çalışmada, annelerin yaşam şeklindeki değişikliklerle baş etmede güçlük yaşadıklarını ve özgürlüklerine tehdit olarak algıladıklarını saptamıştır. Bebeğin beslenmesi ile ilgili kararları etkileyen faktörleri tanımlamak için yapılmış olan başka bir çalışmada ise, sosyal izolasyonda hissetmesinin emzirmenin önündeki engeller olduğu saptanmıştır (Stewart, Gardiner and Wright 2003). Bu ve çalışmamızın sözü edilen bulguları, bebeğine bağımlılık ve sosyal izolasyon duygusunun emzirmeye devam etmenin önündeki önemli bir problem olduğunu düşündürmektedir. Çalışmamızda, 39 yaşında, üniversite mezunu olan bir anne, kendisini bebeğine bağımlı hissettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Herbir yönden bebeğinize bağımlısunuz. Yani onsuz bişey yapamıyorsunuz....uyuduğu zamanlarda, kendime belki zaman ayırıyorum. Biraz el işi yapmaya çalışıyorum, televizyon seyrediyorum. Gidebilirim dışarı gitmeye çalışıyorum.” (39 yaşında, üniversite mezunu, 16 aylık kız bebek).

Ülkemizde, kadının daha çok ev içi faaliyetlerde yer alarak kamusal alanda yeterince yer alamadığı bir yapının var olduğu göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal hayatta formal sorumluluk almamış kadınlar için, günlük yaşam yükünün ev işleri ile sınırlı olması doğaldır. Hemşirelerin anneleri emzirmeye devam etmeyi kolaylaştırıcı yaklaşımla desteklemeleri önemlidir. Schmied, Beake, Sheehan, McCourt ve Dykes (2011), endişelerini ve görüşlerini diğer annelerle paylaşabilecekleri, sorularını sorabilecekleri bir ortamın, annelerin emzirmeye devam etmelerinde kolaylaştırıcı bir yaklaşım olduğu belirlemişlerdir. Bununla birlikte

annelerin, günlük yaşam yüküne ilave olarak emzirmeye devam etmenin zorlukları ve güçlüklerini içine alan pozitif ve gerçekçi bilgiler bekledikleri belirlenmiştir.

Çalışmamızın bulgularına göre, çalışan anneler için, iş yaşamının yanı sıra emzirme sorumluluğunun ve ev sorumluluğunun, emzirmeye devam etmenin önündeki önemli bir problem olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Ahmed ve Sands (2010) emzirme sorumluluğu ve ev sorumluluğunun yanı sıra iş yaşamını bir arada devam ettirmek durumunda olan çalışan annelerin daha fazla desteğe ihtiyaçları olduğunu belirlemiştir. Valdes, Pugin, Schooley, Catalan ve Aravena (2000), danışmanlık ve aylık klinik izlemi içeren destek programının, çalışan annelerde doğumdan altı ay sonra sadece anne sütü ile besleme davranışını önemli derecede artırdığını saptamışlardır. Çalışmak zorunda olduğunu belirten bir anne, bebeği ile sürekli birlikte olamamanın sıkıntısını yaşadığını fakat işten ayrılmayı hiç düşünmediğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Çalışmak zorundaydım çocuklarımın geleceği için, o yüzden düşünmedim yani öyle ayrılmayı falan. Benim için zor oldu tabiki, rahatsız oldum yani. Tabiki zor oldu benim için yani. Her anne ister oturup da sürekli bebeğin yanında ilk altı ay en azından istediği zaman emzirmek falan. Ama öyle olmadı. Zaten çalışmak zorundayım.” (40 yaşında, ilkökul mezunu, 18 aylık erkek bebek).

Çalışmamızın bulguları, doğumdan bir süre sonra işe dönmek durumunda olan annelerin çalıştıkları dönemde emzirmeye devam etmeleri yönünde desteklenmeye gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, çalışan annelerin iş ortamının sütlerini sağmalarını desteklememesi durumunda, bebeklerini süttan kesmeyi düşündüklerini gösteren çalışmalar mevcuttur (Frei and Mander 2010; Hall 2010).

Çalışan annelerin, bir yandan iş yaşamını devam ettirmek durumunda olmaları, diğer taraftan ev içi sorumluluklarının olmasının, emzirmeye devam etmenin önündeki önemli bir problem olduğu belirlenmiştir. Bu anneler, süttan elle boşaltılması tekniği öğretilerek bebeklerini ilk 4-6 ay sadece anne sütü ile besleme yönünde desteklenmelidirler. Bunun yanı sıra hemşirelerin, özellikle süt sağma makinesi temin edemeyen aileler için elle süt sağma tekniği konusunda bilgi vermeleri gerekmektedir. Clemons ve Amir (2010), elle süt sağma oranlarının yüksek olmasına rağmen bu yöntemin çok az kadın tarafından tercih

edildiğini, bunun nedeninin süt sağma makinaları reklamlarında süt sağmanın normal ve tek yolunun süt sağma makinaları olduğu algısı olabileceğini belirtmişlerdir.

Bunlara ilave olarak, çalışan annelerin bir yandan iş yaşamını devam ettirmek durumunda olmaları, diğer taraftan ev içi sorumluluklarının olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda yeterli doğum iznine ve süt iznine olan gereksinimlerinin daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir. Bu açıdan, işveren ve sendikalara da emzirmenin desteklenmesi konusunda bir rol düşmektedir. İyi beslenmiş, iyi doyurulmuş sağlıklı bir çocuk her topluma katkıdır. Annenin emzirme izni toplumsal bir sorumluluk olarak görülmelidir. Angeletti (2009), sağlık personelinin işverenlere, emzirmenin bireysel ve kuruma yararları, doğum izinlerinin önemi ve iş yerinde süt sağma için gerekli ortam ve zamanın temini konularında bilgi verme sorumlulukları olduğunu belirtmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, annelerin emzirme davranışlarını anlamaya yönelik olarak 2005 yılında derinlemesine görüşmeler yoluyla yapılan bir çalışmanın, annelerin günlük yaşam yükünün emzirme davranışı üzerindeki etkisi ile ilgili bulgularını ortaya koymak ve tartışmak amaçlanmıştır. Çalışmanın bulguları, eğitim düzeyine ya da çalışma durumuna bakılmaksızın çocuk bakımı/ev işlerine yönelik kadından beklenen toplumsal sorumlulukların annelerin emzirmeye devam etmelerinin önünde tehdit oluşturduğunu ortaya koymuştur. İş yaşamını sürdürmek durumunda olan çalışan annelerin ise, yanı sıra bir de emzirme sorumluluğunun ve ev sorumluluğunun emzirmeye devam etmenin önündeki önemli bir problem olduğu ve desteğe gereksinim duydukları belirlenmiştir.

Bulgular doğrultusunda, doğum öncesi ve doğum sonrası dönemlerde verilmekte olan, gebelik döneminde ve taburcu olurken verilen eğitimlerde eşlerin katılımının sağlanması ve bu eğitimlerin bir bölümünde evle ilgili faaliyetleri planlama, zaman yönetimi, eşlerin sorumlulukları paylaşımı, yorgunlukla baş etme stratejilerine yer verilmesi önerilebilir. Buna ilave olarak sözü edilen eğitimlerde, emzirmeye devam etmenin zorlukları ve güçlüklerini içine alan pozitif ve gerçekçi bilgiler vermenin doğum sonrası döneme uyumu kolaylaştıracağı ve annelerin emzirme davranışını planlama sürecinde önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hemşirenin, emzirme konusunda toplumun ve işverenlerin tutumlarını olumlu yönde etkileyen müdahale programları geliştirmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, işverenlere, emzirmenin bireysel ve kuruma yararları, doğum izinlerinin önemi ve iş yerinde süt sağma için gerekli ortam ve zamanın temini konularında eğitimler düzenlemeleri önerilebilir.

KAYNAKLAR

Ahmed AH, Sands LP. Effect of Pre- and Postdischarge Interventions on Breastfeeding Outcomes and Weight Gain Among Premature Infants. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* 2010;39(1):53-63.

Angeletti MA. Breastfeeding Mothers Returning to Work: Possibilities for Information, Anticipatory Guidance and Support from US Health Care Professionals. *Journal of Human Lactation* 2009;25(2):226-32.

Bai Y, Middlestadt SE, Peng J, Fly AD. Predictors of Continuation of Exclusive Breastfeeding for the First Six Months of Life. *Journal of Human Lactation* 2010;26(1):26-34.

Chezem J, Friesen C, Boettcher J. Breastfeeding Knowledge, Breastfeeding Confidence and Infant Feeding Plans: Effects on Actual Feeding Practices. *Journal of Obstetric Gynecologic&Neonatal Nursing* 2003;32(1):40-7.

Clemons SN, Amir LH. Breastfeeding Women's Experience of Expressing: A Descriptive Study. *Journal of Human Lactation* 2010;26(3):258-65.

Cohen R, Lange L, Slusser W. A Description of a Male-Focused Breastfeeding Promotion Corporate Lactation Program. *Journal of Human Lactation* 2002;18(1):61-5.

Cronin C. First-time Mothers-Identifying Their Needs, Perceptions and Experiences. *Journal of Clinical Nursing* 2003;12(2):260-7.

Flacking R, Dykes F, Ewald U. The Influence of Fathers' Socioeconomic Status and Paternity Leave on Breastfeeding Duration: A Population-Based Cohort Study. *Scandinavian Journal of Public Health* 2010;38(4):337-43.

Freed GL, Fraley JK. Effect of Expectant Mother's Feeding Plan on Prediction of Father's Attitudes Regarding Breastfeeding. *American Journal of Perinatology* 1993;10(4):300-3.

Frei IA, Mander R. The Relationship Between First-time Mothers and Care Providers in the Early Postnatal Phase: An Ethnographic Study in a Swiss Postnatal Unit. *Midwifery* 2011;27(5):716-22.

Hall J. Effective Community-based Interventions to Improve Exclusive Breast feeding at Four to Six Months in Low- and Low-middle-income Countries: A Systematic Review of Randomised Controlled Trials. *Midwifery* 2011;27(4):497-502.

Bu makalede tartışılan sonuçlar doğrultusunda, emzirmeye devam etmeyi kolaylaştıran ve engelleyen durumların belirlenmesine yönelik olarak, tartışma ve paylaşım ortamı sağlayarak daha zengin ve derinlikli sonuçlar ortaya koyabilmeye olanak veren odak grup görüşmesi ile çalışmalar yapılması önerilebilir.

Johnston ML, Esposito N. Barriers and Facilitators for Breastfeeding Among Working Women in the United States. *Journal of Obstetric Gynecologic & Neonatal Nursing* 2007;36(1):9-20.

Kessler LA, Gielen AC, Wiener-West M, Paige DM. The Effect of a Woman's Significant Other on Her Breastfeeding Decision. *Journal of Human Lactation* 1995;11(2):103-9.

Koray M. Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri, Basısen Eğitim ve Kültür Yayınları, İzmir, 1993;15-27.

MacKinnon K, McIntyre M, Quance M. The Meaning of the Nurse's presence During Childbirth. *Journal of Obstetric Gynecologic & Neonatal Nursing* 2005;34(1):28-36.

Ransjo AB, Chintu K, Ng'andu N, Eriksson B, Susu B, Christensson K, et al. Maternal and Infant Health Problems After Normal Childbirth: A Randomised Controlled Study in Zambia. *Journal of Epidemiology&Community Health* 1998;52(6):385-91.

Ruchala PL. Teaching New Mothers: Priorities of Nurses and Postpartum Women. *Journal of Obstetric Gynecologic & Neonatal Nursing* 2000;29(3):265-73.

Schmied V, Beake S, Sheehan A, McCourt C, Dykes F. Women's Perceptions and Experiences of Breastfeeding Support: A Metasynthesis. *Birth* 2011;38(1):49-60.

Stewart KB, Gardiner K, Wright M. What is the Problem With Breast-feeding? A Qualitative Analysis of Infant Feeding Perceptions. *J. Hum Nutr Diet* 2003; 16(4): 265-73.

Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. Genişletilmiş IX. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara, 2009;493-496.

Taylor J, Johnson M. How Women Manage Fatigue After Childbirth. *Midwifery* 2010;26(3):367-75.

Turan JM, Nalbant H, Bulut A, Sahip Y. Including Expectant Fathers in Antenatal Education Programmes in Istanbul, Turkey. *Reproductive Health Matters* 2001;9(18):114-25.

Valdes V, Pugin E, Schooley J, Catalan S, Aravena R. Clinical Support can Make the Difference in Exclusive Breastfeeding Success Among Working Women. *Journal of Tropical Pediatrics* 2000;46(3):149-54.